

می‌کند. با آشتی کردن دو خانواده اصلی قهرکننده، سایر کسان و وابستگان که از دو طرف با هم قهرند به ترتیب با هم آشتی می‌کنند و گاهی اوقات مراسم آشتی‌کنان به صورت دسته جمعی و با حضور بزرگان دو طرف و در یک مجلس برگزار می‌شود. در ادامه‌ی آن نیز زنان و فرزندان دوطرف هم به تدریج با هم آشتی و رفع کدورت می‌کنند. با این مراسم مرحله تازه‌ای از همبستگی و ارتباطات اجتماعی آغاز یا تقویت می‌گردد.

شهادتین خواندن در گوش نوزاد

مردم مسلمان استان از هر قوم و طایفه‌ای که باشند، وقتی که نوزادشان متولد می‌شود فردی مؤمن و با ایمان، در گوش راست نوزاد اذان می‌خواند و در گوش چپ آن اقامه می‌گوید و سپس برای سلامتی نوزاد و عاقبت بخیری او دعا می‌کند هدف از این مراسم در اعتقاد مردم، مسلمان کردن نوزاد است که از پدر و مادر مسلمان متولد شده است. و به این مراسم «شهادتین خواندن، و مسلمان کردن» می‌گویند که در واقع مرحله تازه‌ای در زندگی معنوی کودک محسوب می‌شود.

دندانی پختن

وقتی کودک برای اولین بار دندان درمی‌آورد، مادر کودک غذایی می‌پزد که به آن دندانی می‌گویند. این غذا بین تعدادی از بستگان و همسایه‌ها توزیع می‌شود و آنها هر یک هدیه‌ای در ظرف غذای دندانی می‌گذارند که به آن «جا گذاشتن» می‌گویند.

دندانی دادن در واقع اعلام آغاز مرحله تکامل یافته‌تری از رشد و بزرگ شدن کودک است که موجب خوشحالی والدین و بستگان و دوستان می‌شود. البته این رسم در ترکمن صحرا بنام «بولاماق» مشهور می‌باشد.

مرد ترکمن را رسم بر این است که چون ۶۳ ساله شد جشن بگیرد و این جشن به پاس بزرگداشت شصت و سه سال زندگی پیامبر گرامی اسلام (ص) است

عروسی

مراسم عروسی در واقع مراسمی است که رسماً و علناً ازدواج یک زن و مرد اعلام می‌شود. در استان گلستان مراسم عروسی مفصل‌ترین و بزرگ‌ترین و شادمانه‌ترین مراسم زندگی محسوب می‌گردد که خاطره آن تا پایان عمر فراموش نمی‌شود. در گذشته برخی از اقوام استان گلستان^۱ شبانه روز ساز و دُهل می‌زدند و جشن مفصل می‌گرفتند اما امروز این مراسم به یک شبانه روز کاهش یافته است. قبل از عروسی مراسم خواستگاری، بله برون، مراسم نامزدی یا نشان کردن که گاهی با سیغنه کردن و عقد کردن همراه

پاورقی:

۱- معطوفی، اسدالله، ۱۳۷۶: صفحه ۲۰۵.

۲- ستوده، هدایت‌الله، ۱۳۷۸: صفحه ۶.

۳- مصاحبه با مطلعین محلی و استفاده از اطلاعات شفاهی و مطالعات شخصی محقق ارجمند آقای غلامرضا خارکوهی.

است و مراسم خانبندان برگزار می‌گردد و پس از عروسی هم مراسم متعددی برگزار می‌شود مثل مراسم پاتختی، مراسم مادر زن سلام، و مراسم پاگشا (دعوت شدن عروس و داماد به منزل بستگان و اقوام و هدیه دادن به آنها).

شب شش

در استان گلستان برای نوزاد تازه متولد شده مراسم شب شش و بعضی وقت‌ها شب ده می‌گیرند، یعنی شب ششم یا شب دهم، پس از تولد کودک، والدین طی مراسمی بستگان و دوستان نزدیک را برای صرف شام دعوت می‌کنند و جشن مختصری هم می‌گیرند و مدعوین هر یک کادو و هدیه‌ای هم می‌آورند که به آن چشم روشنی می‌گویند.

کاجی دادن

زن زائو روز دهم پس از تولد نوزاد به اتفاق یکی از بستگان نزدیک به حمام می‌رود و پس از نظافت خود و نوزاد به منزل برمی‌گردد.

تعدادی از زنان وابسته و دوستان و همسایه‌های نزدیک از قبل دعوت می‌شوند و برایشان غذایی به نام کاجی متشکل از آرد، روغن، شکر و دارویی به نام «چله مار» می‌پزند و پس از تولد و پس از بازگشت زائو از حمام، کاجی بین مدعوین تقسیم می‌گردد. مدعوین می‌خورند و برای زن زائو آرزوی سلامتی می‌کنند و می‌گویند انشاءالله مکه و کربلا حمام بروی^۲

مناسک گذر در فرهنگ عمومی استان گلستان

غلامرضا خوش فر

عضو هیأت علمی گروه اجتماعی دانشگاه مازندران

ختنه سورانی

برای «چوک بُرانی» یا ختنه سوران در استرآباد قدیم مراسم خاصی رایج بود که هنوز بخشی از آن در بین خانواده‌های سنتی به‌ویژه در محله‌های قدیمی شهر معمول است. کودک را به حمام می‌بردند و لباس نو می‌پوشانند و به خانه می‌آورند. سپس یکی از دلاک‌های ماهر حمام می‌آمد در خانه، و بین جمع کودک را ختنه می‌نمود و آنگاه نزدیکان و همسایه‌ها را به ناهار یا شام مهمان می‌کردند. سپس در فرصتی مقتضی شخصی سینی به دست بین مهمانان دور می‌زد و هر کس به اندازه‌ی توان خود پول به عنوان کادو داخل سینی می‌ریخت. عده‌ای هم شخصاً به خود کودک پول می‌دادند. برای ختنه کردن هرگز دو برادر را نمی‌بایست همزمان ختنه می‌نمودند، مگر اینکه نفر سومی را بین فامیل یا همسایه‌های صمیمی یافته، سه کودک را با هم ختنه می‌نمودند و گرنه می‌باید با دو برادر خروسی را می‌کشتند تا رفع شومی بشود. شب قبل از ختنه سوران، مادر بزرگ یا فامیل و گاهی هم یکی از همسایه‌های صمیمی برای کودک مراسم حنابندان می‌گرفتند.

در داخل یک سینی بزرگ (مجمع) مقداری میوه، تخم‌مرغ رنگ زده، حنای آماده، شمع روشن و... می‌آوردند و دست و پای کودک را حنا می‌کردند. در طی مراسم ختنه دو نفر مرد به عنوان «کریب» انتخاب می‌شدند که دائماً بر بالین کودک می‌نشستند. کریب‌ها بعدها از نزدیکان و «محرم» آن خانواده‌ها محسوب می‌شدند. قربانی کردن گوسفند نیز توسط بعضی از خانواده‌ها انجام می‌شد. یک دست از گوسفند را به عنوان گوشت «عقیقه» برای قابله بچه (مامای موقع زایمان بچه) می‌فرستادند و بقیه گوشت را برای مهمانان آبگوشت می‌کردند. پدر و مادر دو بچه از خوردن این، آبگوشت و گوشت قربانی آن شدیداً منع بودند. استخوان‌های به جا مانده این گوسفند نیز می‌باید دفن می‌شد.^۱

مراسم شیخوخیت

مرد ترکمن را رسم بر این است که چون ۶۳ ساله شد جشن بگیرد و این جشن به پاس بزرگداشت شصت و سه سال زندگی پیامبر گرامی اسلام (ص) است. در جشن «آق قویون» یا

گوسفند سفید اشخاصی که توانایی مالی بیشتری دارند علاوه بر اطعام مفصل به مهمانان، مسابقه اسب‌سواری و مراسم کشتی برگزار می‌کنند. در جریان این مراسم، قصابی را که در مدح حضرت محمد(ص) سروده شده، می‌خوانند و احادیث را تفسیر می‌کنند و مراحل مختلف زندگی پیامبر(ص) را شرح می‌دهند. پس از اجرای مراسم، چنین مردانی از پایگاه اجتماعی رفیعی برخوردار می‌شوند و سخنان، توصیه‌ها و پیشنهادهای آنان در میان جمع مورد پذیرش و قبول قرار می‌گیرد، آنها را احترام می‌کنند و در صدر می‌نشانند.^۲

مراسم آشتی کنان

بین سیستانی‌ها رسم بر این است که وقتی دو خانواده با هم قهر هستند، فرد محترم و متشخصی که برای هر دو طرف عزیز و موجه شمرده می‌شود یا پیش می‌گذارد و با بیان اهمیت صلح و دوستی و مضرات قهر و جدایی و دشمنی که به صورت خصوصی و جداگانه به هر یک از دو طرف می‌گوید، آن دو را آماده آشتی با یکدیگر